

Προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Νικόλαο Δένδια.

Στις 16 και 17 Απριλίου 2009 έλαβε χώρα στο Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο η πρώτη συνάντηση ομάδας εμπειρογνομόνων με σκοπό την κατάρτιση σχεδίου οδηγιών προς τα Κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη με βάση τα υφιστάμενα διεθνή, ευρωπαϊκά και εθνικά δεδομένα, οι οποίες θα χρησιμεύσουν ως πρακτικό εργαλείο στα Κράτη-μέλη για την αναπροσαρμογή των δικαστικών συστημάτων τους στις ειδικές ανάγκες των παιδιών.

Οι οδηγίες θα αφορούν όλα τα παιδιά που με οποιαδήποτε ιδιότητα και τρόπο έρχονται σ' επαφή με την ποινική, αστική ή διοικητική δικαιοσύνη και θα εξετάσουν το θέμα της γνώμης των παιδιών στις δικαστικές και εξωδικαστικές διαδικασίες πριν, κατά την διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών και μετά την δικαστική απόφαση ή διάταξη (διαδικασία εκτέλεσης) καθώς και του τόπου όπου θα ακούγεται η φωνή των παιδιών. Επίσης θα υποδεικνύουν ότι στις παραπάνω διαδικασίες τα δικαιώματα των παιδιών στην πληροφόρηση, ακρόαση, αντιπροσώπευση και συμμετοχή θα πρέπει να είναι απολύτως σεβαστά και θα προτείνουν παραδείγματα καλών πρακτικών προς εφαρμογή των υπαρχόντων νόμων. Ακόμη η ομάδα θα αναγνωρίσει τυχόν υπάρχοντα κενά και ελλείψεις στη νομοθεσία και στην πράξη και θα προτείνει θεραπευτικές λύσεις.

Στην πρώτη παραπάνω συνάντηση έγινε παρουσίαση της δυναμικής και των αδυναμιών των υπαρχόντων δικαστικών συστημάτων και η εξ' αυτών αντανάκλαση, προσδιορισμός των πηγών που μπορεί να ληφθούν υπ' όψη ως βάση για εξαγωγή συμπερασμάτων (δικαστικές υποθέσεις – άτομα και οργανισμοί) και συμφωνία επί κεντρικών θεμάτων που θα εστιασθεί το σχέδιο ευρωπαϊκών οδηγιών για φιλική δικαιοσύνη στα παιδιά, καθώς και συμφωνία για μελλοντικές συναντήσεις της ομάδας.

Με εισηγήσεις που αναπτύχθηκαν τονίσθηκε ότι η προσέγγιση των παιδιών θα πρέπει να γίνεται με βάση τις ανάγκες τους και προς αντιμετώπισή τους, κυρίως θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη τα ισχύοντα διεθνή και ευρωπαϊκά εργαλεία προστασίας των παιδιών στις δικαστικές διαδικασίες (Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και ιδίως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με βάση την οποία ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο οποίο μπορεί να προσφύγουν και ανήλικοι σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους και εγγυήσεων που προβλέπει η Σύμβαση). Έγινε μάλιστα και αναφορά περιπτώσεων ανήλικων που είχαν προσφύγει στο ως άνω Δικαστήριο για παραβίαση των δικαιωμάτων τους και αναγνώστηκαν και οι αποφάσεις που εξεδόθησαν επ' αυτών. Τα κυριότερα σημεία που επισημάνθηκαν ήταν ότι :

A)Επί παραβατών ανηλίκων.

1.Θα πρέπει από τα Κράτη-μέλη να ληφθεί υπ' όψη η άποψη της Επιτροπής των Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ότι το όριο ηλικίας ποινικής ευθύνης των ανηλίκων, που δεν είναι ακόμη κοινό σ' αυτά δεν θα πρέπει να είναι κάτω των 12 ετών.

2.Η αντιμετώπιση των ανηλίκων παραβατών του ποινικού νόμου θα πρέπει να είναι ανάλογη όχι μόνο προς τις περιστάσεις τέλεσης και τη βαρύτητα της πράξης, αλλά και προς τις περιστάσεις και τις ανάγκες του παιδιού.

3.Οι ποινικά υπεύθυνοι ανήλικοι δεν θα πρέπει να δικάζονται απαραίτητως, αλλά να αντιμετωπίζονται εκτός δικαστικών διαδικασιών (με εναλλακτικά της ποινής

μέτρα) όπου απαιτείται ιδίως επί σοβαρών αδικημάτων που τα Κ.Μ. πρέπει να προωθήσουν, διότι μέσω προγραμμάτων από την Κοινότητα αποφεύγεται η στιγματοποίηση, που συνεπάγεται η στο ακροατήριο διαδικασία.

4.Καθώς συνάγεται από αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τα Κράτη-μέλη θα πρέπει να προωθήσουν μέτρα για την αναγκαία προστασία και βοήθεια στα παιδιά με τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών κατάλληλων για παιδιά.

5.Επιβάλλεται η θέσπιση Δικαστηρίων ανηλίκων από εξειδικευμένους σε θέματα ανηλίκων δικαστές, τα οποία θα εφαρμόζουν ποινικά ή άλλα εναλλακτικά μέτρα για την επανόρθωση και αναμόρφωση του ανήλικου παραβάτη αντί της τιμωρίας του, αλλά και η αντιπροσώπευσή του από εκπαιδευμένο σε θέματα ανηλίκων δικηγόρο και η αποφυγή εκδίκασης ανηλίκων από δικαστήριο ενηλίκων, την τυπική διαδικασία του οποίου δεν αντιλαμβάνονται, αντίθετα την αντιμετωπίζουν με δυσπιστία και άγχος, με αποτέλεσμα να παθαίνουν σύγχυση και να μην εκφράζονται με ειλικρίνεια, ιδίως γιατί η δίκη διεξάγεται δημόσια και ίσως ενίοτε έχει δημοσιογραφικό ενδιαφέρον.

6.Η επιβαλλόμενη στον ανήλικο παραβάτη ποινή θα πρέπει να είναι ορισμένη ως προς την διάρκειά της.

7.Η κράτηση (προσωρινή και μετά την καταδίκη) του ανήλικου παραβάτη θα πρέπει να είναι η τελευταία λύση για τον δικαστή, ιδίως εάν οι περιστάσεις τέλεσης είναι ιδιαίτερα σοβαρές και έχουν διαπραχθεί από μεγαλύτερους ανήλικους. Σε περίπτωση σύλληψής του θα πρέπει να του ανατίθεται Δικηγόρος και γνωστοποιείται αυτή στους γονείς του. Η δίκη σε περίπτωση κράτησης του ανήλικου θα πρέπει να διεξάγεται σε εύλογο χρόνο, ενώ ο χρόνος κράτησής του να είναι λογικός και να επιβάλλεται η κράτησή του με κριτήριο την ηλικία, την ωριμότητα και την προσωπικότητα ή δε προσωρινή κράτηση να μην υπερβαίνει τους έξη μήνες. Επίσης οι ανήλικοι κρατούμενοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικές ψυχολογικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες, σε δημιουργικά προγράμματα, να υπάρχει μέριμνα για τη θρησκεία τους και για δυνατότητα συνάντησής του με τους γονείς τους ή οικεία πρόσωπα στα καταστήματα κράτησης και να τους παρέχεται η δυνατότητα προσφυγής κατά της προσωρινής τους κράτησης και το δικαστήριο σύντομα να αποφαινεται επί αυτής.

8.Για την έκδοση ανηλίκων παραβατών δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπ'όψη μόνο η βαρύτητα της πράξης τους αλλά η τυχόν οικογενειακή, κοινωνική και πολιτιστική σχέση που τον συνδέει με τη χώρα που τον φιλοξενεί.

Β.Επί ανηλίκων μαρτύρων.

Προκειμένου για ανήλικους μάρτυρες, ιδίως όταν είναι θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, θα πρέπει οι ποινικές διαδικασίες να διαμορφώνονται κατά τρόπο που αφ'ενός μεν θα εξυπηρετούν και προστατεύουν το καλύτερο συμφέρον του παιδιού αφ'ετέρου θα εξασφαλίζουν επιτυχώς το δικαίωμα υπεράσπισης του παραβάτη.

Στις διαδικασίες αυτές θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα προστασίας της αξιοπρέπειας του ανήλικου και της μυστικότητας δια απομακρύνσεως των μέσων μαζικής ενημέρωσης και του κοινού από το δικαστήριο, να γίνεται η εξέταση του ανήλικου παρουσία ψυχολόγου εξειδικευμένου. Επίσης θα πρέπει να προβλεφθεί η λειτουργία ειδικών υπηρεσιών για παιδιά μάρτυρες, που θα βοηθούν αυτά να δώσουν κατάθεση και δια της δημιουργίας κατάλληλων χώρων φιλικών προς τα παιδιά για να εξετάζονται ως μάρτυρες και τέλος γραμμής βοήθειας για παιδιά.

Ως καλή πρακτική προτάθηκε η λειτουργία σπιτιών για παιδιά στην Ισλανδία, Σουηδία και Νορβηγία, όπου εξετάζονται και προστατεύονται παιδιά ως μάρτυρες (ιατρικές εξετάσεις, αξιολογήσεις και εκτιμήσεις, ανακριτικές συνεντεύξεις, οικογενειακή συμβουλευτική, θεραπεία θυμάτων, εκπαίδευση και έρευνα από εξειδικευμένα άτομα, είναι υπηρεσίες που παρέχονται στα σπίτια αυτά). Στα ίδια αυτά σπίτια λειτουργεί και δικαστήριο, κοινωνική υπηρεσία και Αστυνομία.

Γ.Επι ανηλίκων που εμπλέκονται σε οικογενειακές διαφορές.

Στις οικογενειακές διαφορές προς προστασία του παιδιού

1.Απαιτείται να λαμβάνεται υπ'όψη η γνώμη του, κατά τον καθορισμό του ποιος γονέας θα αναλάβει την επιμέλειά του και του δικαιώματος επικοινωνίας του με τον άλλο γονέα, εκτός εάν υπάρχουν λόγοι σοβαροί απαγόρευσης αυτής.

2.Πρέπει να εξασφαλίζεται το δικαίωμα του παιδιού να έχει πρόσβαση στις δικαστικές αρχές είτε το ίδιο είτε με νόμιμο αντιπρόσωπο, ιδίως στις περιπτώσεις σύγκρουσης του συμφερόντός του με το των γονέων του.

3.Το δικαστήριο πρέπει να αποφασίζει με γνώμονα τα καλύτερα συμφέροντα του παιδιού με βάση σύγχρονη αιτιολογημένη ψυχολογική έκθεση, κατόπιν εξετάσεώς του από εξειδικευμένο ψυχολόγο σε θέματα επιμέλειας και επικοινωνίας ώστε να επιβεβαιώνεται η πραγματική βούληση του παιδιού.

4.Τα δικαστήρια επιβάλλεται να ακούν τη γνώμη του παιδιού κυρίως όταν αυτά είναι ώριμα, αλλά και εάν δεν είναι, εκτός αν ψυχολόγος εκτιμά ότι η εξέταση του παιδιού (π.χ. ηλικίας 5 ετών) θα επιφέρει βλάβη σε αυτό.

5.Οι δικαστικές διαδικασίες θα πρέπει να διεξάγονται και οι αποφάσεις να εκδίδονται σε σύντομο χρόνο, διότι με αυτές κρίνονται σοβαρότατα θέματα σχέσεων μεταξύ γονέων και παιδιών και η τυχόν καθυστέρηση εγκυμονεί τον κίνδυνο του de facto προσδιορισμού του ζητήματος και μπορεί να συντελέσει στην αποξένωση του παιδιού από τον γονέα. Με ιδιαίτερη ταχύτητα θα πρέπει επίσης να εκδικάζονται υποθέσεις διεθνών απαγωγών παιδιών.

6.Οι οικογενειακές υποθέσεις ενδείκνυται να εκδικάζονται χωρίς δημοσιότητα και η απόφαση να μην δημοσιοποιείται.

Συζητήθηκε ότι, σκοπός των μέτρων που θα ληφθούν από τα Κράτη-μέλη, θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση της πρόληψης του εγκλήματος, η υπόδειξη καλών πρακτικών, καθώς και μέτρων που θα παρεμποδίζουν την επαναθυματοποίηση του παιδιού που ήταν θύμα ή μάρτυρας εγκλήματος και να αποφευχθεί ο στιγματισμός και η θυματοποίηση παιδιών που έχουν ήδη τελήσει εγκλήματα.

Τέλος αποφασίσθηκε οι επόμενες συναντήσεις να γίνουν η δεύτερη στις 28-30 Σεπτεμβρίου 2009 και η Τρίτη στις 7-10 Δεκεμβρίου 2009.

Η Εισαγγελέας

ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΝΤΑΖΗ – ΜΕΛΙΣΤΑ
Αντεισαγγελέας Εφετών